

Nr 591.

Av herr **Meyerhöffer m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 217, med förslag till lag om folkpensionering m. m.*

Kring få av dagens reformkrav synes det råda en sådan enighet som om nödvändigheten av en förändring i gällande bestämmelser om folkpensionering. De folkpensioner, som nu utgå, ha konstaterats vara otillräckliga, och ett förhållande sådant som att under år 1928 icke mindre än 28.4 % av samtliga pensionstagare åtnjöto understöd av fattigvården, ådagalägger otvetydigt bristfälligheterna. Det synes oss därför vara en i hög grad angelägen uppgift för statsmakterna att så snart som möjligt vidtaga åtgärder inom detta område. Samhällssolidaritet och ekonomisk rättvisa kräva, att ett folk på ett tillfredsställande sätt söker draga försorg om invalider och åldringar, av vilka många kanske enbart i följd av vidriga omständigheter icke lyckats trygga sin ålderdomsförsörjning trots ett livs idogt arbete och möda.

De invändningar som tidigare gjorts mot förbättrade folkpensioner av den grund att sådana skulle undergräva sparsamheten, det egna initiativet och förminska omtanken för framtiden, kunna enligt vår mening icke med något sakligt stöd åberopas mot en förbättring av nu utgående pensioner. En annan sak är, att dessa synpunkter böra beaktas vid bestämmandet av förhöjningarnas storlek. Därvid böra då även de allvarliga olägenheterna, icke minst ur befolkningssynpunkt, av att familjeinstitutionen såsom försörjningsenhet ersättes av staten, komma i åtanke.

I propositionen föreslås icke pensioner av en sådan storlek att erinringar av ovan antydd natur i och för sig skulle behöva medföra ändringsförslag. En helt annan omständighet måste i stället bliva betydelsefull vid fattande av beslut i pensionsfrågan, nämligen hänsyn till landets ekonomiska bärkraft. Rimligtvis kan, synes det oss, icke bestridas, att beslut av en sådan omfattning och sådan räckvidd för framtiden, som det härvidlag är fråga om, måste fattas på grundval av en omsorgsfullt uppgjord finansieringsplan, alldenstund det finnes allvarliga risker för att de beslut, som fattas, i annat fall inom några år måste upprivas på den grund, att ekonomiskt underlag icke finnes för deras upprätthållande. I så fall skulle en reform mera ha blivit till skada än nytta fränsett att en sådan åtgärd med nödvändighet måste leda till för samhället skadliga politiska strider.

Ur denna synpunkt är propositionen icke tillfredsställande. Finansieringen av förslaget behandlas högst knapphändigt och utan att material framlägges ägnat att ligga till grund för riksdagsbehandling. Ej heller meddelas i propositionen upplysningar om kommande automatiska utgiftsökningar, som bliva följderna exempelvis av den under fjolårets riksdag beslutade arbetslöshetsförsäkringen.

Vid bedömandet av de finansiella konsekvenserna av ett bifall till propositionen är det emellertid av den allra största vikt, att hänsyn också toges till sådana statsutgifter inom de närmaste åren, som med säkerhet äro att vänta. Detta senare därför att en avvägning av utgifterna efter de olika åtgärdernas betydelse skall kunna äga rum så att icke vidtagandet av en reform hindrar genomförandet under kommande år av åtgärder än mera eller lika nödvändiga. Såsom exempel på områden, inom vilka dylika åtgärder medförande stora statsutgifter äro synnerligen påkallade, må nämnas befolkningsfrågan och försvarsfrågan. Fara finnes för att vid ett bifall till den föreliggande propositionen det skall visa sig vara ekonomiskt omöjligt att i dessa två nationens livsfrågor vidtaga ens de mest behövlige ingripanden.

Under sådana omständigheter synes oss frånvaron av finansieringsplan i propositionen medföra att frågan icke kan avgöras vid denna riksdag. Någon försening av ikraftträdandet av nya bestämmelser syftande till förbättrade pensioner anse vi dock därför ej behöva inträda, då i propositionen föreslås, att den ifrågasatta lagen om folkpensionering skall träda i kraft först den 1 jan. 1937, vilket av allt att döma medgiver, att frågan slutgiltigt kan behandlas av nästa års riksdag. Ett yrkande om avslag på propositionen synes sålunda kunna kombineras med en hemställan från riksdagen till Kungl. Maj:t att nytt förslag i ärendet med bestämmelser, som skola träda i kraft också de den 1 jan. 1937, förelägges nästa års riksdag, denna gång på grundval av en finansieringsplan.

Uppgörandet av en sådan torde komma att möta stora svårigheter men är dock nödvändigt för att den rätta avvägningen skall kunna ske. I propositionen antydas blott två möjligheter till finansiering, införandet av monopol och nya skatter. Vad monopolen beträffar är det i högsta grad tvivelaktigt om någon ekonomisk vinst för staten skulle bliva följden av några sådana, förutom det principiellt oriktiga i att enskilda näringsidkare med ingen eller kanske ytterst ringa komensation ställas utanför produktionen och att sålunda på dem ensamma lägges bördan av den föreslagna reformen. Det enskilda näringslivets växt och förkovran synes oss vara ett intresse av så stor betydelse för det allmänna att monopolförslagen redan på den grunden bestämt måste avvisas.

Skattevägen måste säkerligen till viss del beträdas, men enbart genom nya direkta skatter kunna de kommande stora utgifterna icke täckas, då skattestrycket redan nu har en sådan höjd, att det ligger i folkhushållets intresse att ej genom alltför kraftiga skatteförhöjningar i fortsättningen till stor del omöjliggöra sparandet. Dessutom gäller att ökade skattebördor till allra största delen måste komma att drabba den redan nu av statsmakterna missgynnade medelklassen, eftersom antalet högre inkomsttagare är så ringa. Stora grupper av dem, som på så sätt väsentligen skulle få bidra till höjda pensioner, skulle ej ha motsvarande nytta av desamma alldenstund flertalet statstjänstemän genom inbetalandet av relativt höga pensionsavgifter på annat sätt erhålla pension.

För finansieringen synas till stor del andra utvägar böra sökas, och en un-

dersökning av dessa är givetvis av den omfattningen att den ej kan utföras av något utskott eller av någon enskild, utan uppgiften måste överlämnas åt Kungl. Maj:t. En sådan undersökning kunde inriktas på möjligheterna till förhöjning av spritskatterna, tobaksaccisen, samt, förutom de i viss mån ofrånkomliga övriga skattehöjningarna, även höjning av vissa finanstullar samt inkomster från ett eventuellt statslotteri.

Bland de andra möjligheter som finnas må nämnas genomförandet av ändringar i gällande bestämmelser om nöjesskatt, införda i kungl. förordningen av den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjestillställningar. Den nuvarande nöjesskatten är som bekant fakultativ och kommunal. Såsom skäl härtill har framhållits, att nöjesskatten till sin natur vore mest lämpad som kommunalskatt och att kommunerna behövde inkomstkällor. Dessa skäl synas ej längre tillräckliga med hänsyn till det oavvisliga behovet av att skaffa staten nya inkomster. Nøjesskatten bör enligt vår mening omändras till en obligatorisk skatt, varav staten och kommunerna erhöles vardera viss del, förslagsvis 50 %. Kommunernas intresse av att inkomsterna upprätthölles kunde, trots denna förändring tillgodoses däri-genom att skatten skärptes beträffande biografföreställningar och nöjen som hänföras till den högsta skatteklassen, danstillställningar m. m. Däremot bör ingen förändring vidtagas beträffande de nöjestillställningar som hänföras till den lägsta skatteklassen och vilka samtliga, främst då idrottsrörelsen, synas oss vara av den natur, att ingen skärpning kan anses befogad.

Bevillningsutskottets i betänkande nr 63/1933 — vartill hänvisas beträffande statistiska uppgifter — uttalade åsikt, att skattesatserna vore väl avvägda synes oss icke längre hållbar. Såsom en följd av förbättrade kommunikationer, ökade tekniska resurser och den ständigt pågående inflyttningen till städerna har nöjesfrekvensen vad beträffar biografföreställningar och ovanomnämnda s. k. »tredjeklassens» nöjen nått en sådan höjd att ökade skattesatser mycket väl kunna försvaras. Det förefaller som om de vinster, som göras inom nöjesindustrien, i de flesta fall äro så höga, att de skulle kunna vidkännas en förhöjd skatt utan att detta genomsnittligt sett behövde medföra förhöjda priser. Skulle så emellertid bliva fallet och detta leda till en något mindre frekvens inom dessa nöjen — och kanske någon ökning av besökarantalet inom den mera värdefulla nöjesarten i första skatteklassen — så vore därmed ingen skada skedd. Det är tvärtom vår övertygelse att det ligger i samhällets intresse, att propagandan för nöjeslivet och den ständiga hetsen i synnerhet i storstäderna efter nöjen betydligt minskas. I samband med dessa förhöjningar i nöjesskatten borde det även undersökas, om icke den i stor utsträckning skattefria restaurangdansen under någon lämplig form kunde komma under beskattning. En dylik skatt skulle komma att ha samma syfte och motivering som förhöjningar i nöjesskatten.

Om förhållandena äro sådana, att ökade statsutgifter till viss del måste betalas genom konsumtionsskatter — efter de senaste årens ekonomiska påfrestringar med anledning av den nödvändiga hjälpen till krisens offer synes så vara fallet — tyckes oss få konsumtionsskatter vara så ägnade därtill som

nöjesskatten och en beskattning av restaurangdansen. Detta med hänsyn till, att om staten i viss mån ikläder sig ansvaret för en tryggad ålderdomsför-
sörjning den också har full rätt att för detta ändamål uttaga avgifter av
ifrågavarande nöjestillställningars publik, i synnerhet då nöjesfrekvensen sy-
nes ha en sådan omfattning att densamma mångenstädes icke står i rimlig
proportion till den enskildes ekonomiska bärkraft eller vad som kräves i fråga
om omtanke för framtiden.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställa vi,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr
217, och

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att
nästa års riksdag förelägges nytt förslag till lag om folk-
pensionering, avsett att träda i kraft den 1 jan. 1937, sam-
tidigt som utredning angående densammas finansiering före-
lägges riksdagen.

Stockholm den 12 april 1935.

Alf Meyerhöffer.

John Gustafsson,
Välsnäs.

C. Gösta Jacobsson.
